

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه الزهراء (سلام الله عليها)

شهرستان خمینی شهر

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

نقش روایات اهل بیت علیهم السلام در تفاسیر قرآن کریم با تکیه بر

تفسیر المیزان، أطیب البیان و نورالثقلین

استاد راهنما:

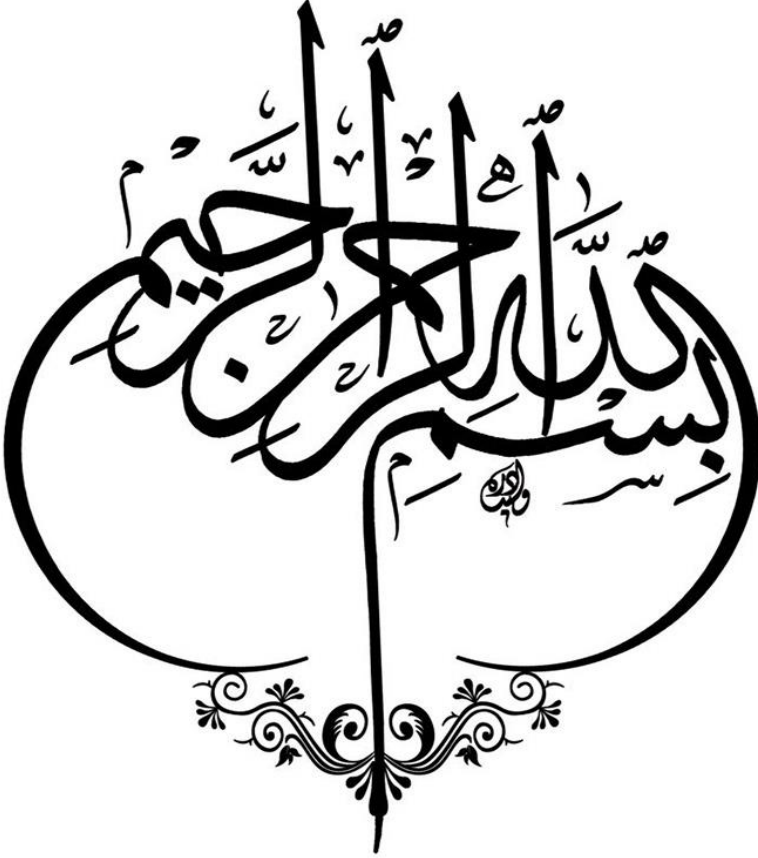
سرکار خانم موسوی زاده

استاد داور:

پژوهشگر

الهی صالح امین

تابستان ۱۳۹۸

تحمیدیه

سپاس و ستایش خدای را جل و جلاله که آثار قدرت او بر چهره روز روشن، تابان است و انوار حکمت او در دل شب تار، درفشان. آفریدگاری که خویشتن را به ما شنا ساند و درهای علم را بر ما گشود و عمری و فرصتی عطا فرمود تا بدان، بنده ضعیف خویش را در طریق علم و معرفت بیازماید

ستایش خدا را که معبودی جز او نیست، آن فرمانروای بر حق آشکار، تدبیرگر هستی، بی آنکه او را وزیری باشد، و یا با آفریده ای از بندگانش مشورت نماید، آغازی است که در و صف نگنجد، و پابرجاست پس از فنای آفریدگان، پروردگاری اش بس بزرگ است، روشنائی آسمانها و زمینها و آفریننده و پدیدآورنده آن دو است، آسمان و زمین را بی ستون آفرید، و از هم گشودشان گشودنی چشمگیر، پس آسمانها به فرمان او بر پا شدند، و زمینها با کوه هایشان بر فراز آب جا گرفت، سپس بلندی گرفت پروردگار ما در آسمانهای بلند، خدا بخشاینده بر فرمانروایی هستی چیره گشت، تنها از آن اوست آنچه در آسمانها و زمین است و هر آنچه بین آن دو و آنچه زیر خاک است.

تقدیم به

از آنجا که همواره دست نیاز انسان به سوی اهل بیت علیهم السلام است تا در پیمودن طریق سعادت او را یاری رسانند، نوشتار حاضر را به ساحت مقدس آقا امیرالمؤمنین علی علیه السلام تقدیم می نمایم تا این شاء الله حضرت زهرا علیها السلام از این حقیر راضی باشند و در تمام زندگی یاریم نمایند هرچند این نوشتار در خور وجود این نازنین ها نیست، اما امید است که عنایتشان در حقمان مثمر گردد.

تقدیر

از همه کسانی که در ارتقای این تحقیق نقش داشته اند: از استاد گرامیم خانم موسوی زاده بسیار سپاسگذارم چرا که بدون راهنماییهای ایشان تامین این پایان نامه بسیار مشکل می نمود.

همچنین از همسر گرامی و فداکارم که با همکاری خویش بنده را در هیه و تدوین این پژوهش یاری نمود.

نتیجه گیری

روایات اهل بیت علیهم السلام نقش بسیار مهم و اثرگذار و اساسی بر روی تفسیر قرآن دارند و در واقع با وجود روایات اهل بیت علیهم السلام است که می توان به فهم و درک آیات قرآن پی برد زیرا آیات قرآن با اینکه ترجمه شده اند اما با این حال نیاز به تفسیر دارند و در تفسیر باید روایات اهل بیت علیهم السلام هم باشد و باوجود روایات ائمه علیهم السلام که تفسیر آیات بهتر صورت می گیرد. تفاسیر زیادی از شیعه در حال حاضر وجود دارد که نوشته شده اند از جمله این تفاسیر المیزان، اُطیب البیان، نورالثقلین است.

و اما در مورد تفسیر المیزان که علامه طباطبایی آن را نوشته و این تفسیر کامل و جامع است علامه روش قرآن به قرآن را انتخاب نموده و تفسیر المیزان را طبق این روش و همچنین روش روایی و اجتهادی نگاشته است؛ تفسیر المیزان ویژگی های زیادی دارد از جمله آنها این است که قرآن را آیه به آیه تفسیر نموده و در جلد های مختلف آن سوره های قرآن کامل تفسیر شده اند و... و اینکه علامه در تفسیر خویش روایات اهل بیت علیهم السلام را با توجه به اینکه روایات اهل بیت علیهم السلام نقش و جایگاه مهم را دارند و این نقش و جایگاه از نظر این است که اهل بیت علیهم السلام از طریق روایات خویش به مردم آموزش و تعلیم و تربیت و همچنین اصلاح نمودن دید و نگرش مردم نسبت به دین اسلام را تعلیم می دادند. و این عالم بزرگوار هم با توجه به اینها نقش و جایگاه اهل بیت علیهم السلام را در تفسیر خویش گنجانده است.

و اما در مورد تفسیر اُطیب البیان نوشته آیت الله طیب که یک تفسیری آمیخته با ادبیات کلام، اخلاق و روایات است و با زبان فارسی تدوین یافته؛ و این تفسیر مطالب تفسیری و غیرتفسیری خوبی را دارد اما مطالب غیرتفسیری اش بیشتر از مطالب تفسیری است و دیگر اینکه چیدمان سخن در این تفسیر تابع نظم خاصی نبوده و پیوند و انسجام کلام در آن کمتر دیده می شود.

اما متن عربی روایات که مؤلف آنها را در تفسیر خویش به کار برده و اینکه شواهد قرآنی در متن تفسیر مورد استناد قرار گرفته که گاه آیات اصلی فاقد ترجمه اند اما با این حال روایات اهل بیت (علیهم السلام) را در تفسیر خویش قرار داده و جایگاه این روایات را مشخص نموده است.

یکی از ویژگی های این تفسیر نثر ساده و روان اش است. آیت الله طیب نیز نقش روایات اهل بیت (علیهم السلام) را باتوجه به تعلیم و تربیت ائمه اطهار (علیهم السلام) که به مردم آموزش احکام و اخلاق و... می دادند. و آیات را از این طریق برای مردم بازگو نمودند و همچنین این گونه بود که نگرش مردم تغییر پیدامی کرد و دین اسلام را با جان و دل می پذیرفتند و به دستورات قرآن و خدا باتوجه به تعلیم اهل بیت (علیهم السلام) که از طریق روایات ایشان بود، را انجام می دادند.

تفسیر نورالثقلین که یک تفسیر روایی است. و مؤلف آن یعنی عروسی حویزی در زمینه اجتهاد در تفسیر خود کار کرده و تألیف این تفسیر صرفاً روایاتی از منابع روایی و تفسیری تنها نبوده بلکه در انتخابی هدفمند به اعمال نظر به این روایات پرداخته است.

از گویاترین زمینه های اجتهاد در تفسیر نورالثقلین گزینش روایات، انتخاب صحیح روایات و... است. که مؤلف این تفسیر روایات را با چیدمان صحیح در کنار هم و پشت سرهم آورده گرچه برخی روایات ضعیف السند هستند و این گونه نقش روایات اهل بیت (علیهم السلام) را در تفسیر قرآن نیز بازگو می نماید که اگر روایات نبودند تفسیر آیات صورت نمی گرفت پس روایات اهل بیت (علیهم السلام) هستند که تفسیر نمودن آیات را بهتر و واضح تر کرده اند.

فهرست منابع

*قرآن کریم

۱. الأوسى، على، روش علامه در تفسير الميزان، ترجمه: حسين ميرجليلی، چاپ اول، بی جا، شرکت چاپ و نشر بين المللی، ۱۳۸۱.
۲. ايازی، محمدعلی، سیر تطور شیعه، چاپ سوم، قم، کتاب مبین، ۱۳۸۰.
۳. بابایی، علی اکبر، مکاتب تفسیری، ج ۲، چاپ هفتم، تهران، اسلامیه، ۱۳۸۱.
۴. حسینی دشتی، مصطفی، معارف و معاریف، ج ۱، بی جا، تهران، آرایه، ۱۳۸۹.
۵. خرمشاهی، بهاءالدین، دانشنامه قرآن، قرآن پژوهش خرمشاهی، ج ۲، چاپ چهارم، مرکز نشر فرهنگی شرق تهران، ۱۳۷۳.
۶. دهخدا، علی اکبر، فرهنگ فارسی، ج ۴۸، بی جا، تهران، بی نا، بی تا.
۷. ذهبی، محمدحسین، تفسیر و مفسرون، ج ۱، بیروت، بی جا، دار احیاء التراث العربی، بی تا.
۸. راغب اصفهانی، حسین، مفردات، ج ۱، ترجمه: غلامرضا حسینی خسروی، چاپ چهارم، قم، بی نا، بی تا.
۹. طباطبایی، محمدحسین، المیزان، ج ۲۰، ترجمه: محمدباقر موسوی همدانی، چاپ پنجم، قم، دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۱۷ق.
۱۰. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۱۰، چاپ سوم، تهران، ناصر خسرو، ۱۳۶۰.
۱۱. طیب، عبدالحسین، أطیب البیان، ج ۱۴، چاپ سوم، تهران، اسلامی، ۱۳۷۸.

۱۲. علوی مهر، حسین، روشها و گرایش های تفسیر و مفسران، چاپ چهارم، بی جا، بی نا،

۱۳۸۹.

۱۳..... روشها و گرایش های تفسیری، بی جا، تهران، اسوه، ۱۳۸۱.

۱۴. عروسی حویزی، عبدعلی بن جمعه، نورالثقلین، ج ۸، مترجم: عقیقی بخشایشی، چاپ

چهارم، قم، اسماعیلیان، ۱۴۱۵ق.

۱۵. فقیهی تبار، حمیدرضا، اجتهاد در تف سیرروایی امامیه، چاپ اول، دانشگاه امام صادق،

۱۳۹۰.

۱۶. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۲، تهران، دارالکتب الاسلامیه، بی تا.

۱۷. کلینی، محمد، فروع کافی، ج ۴، تهران، اسلامیه، ۱۳۶۳.

۱۸..... کافی، ج ۴، ترجمه: جواد مصطفوی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۳

۱۹. معرفت، محمدهادی، تفسیر و مفسران، ج ۲، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۴.

۲۰. معین، محمد، فرهنگ فارسی، ج ۴، بی جا، تهران، امیرکبیر، بی تا.

عربی

۱. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۱۱، چاپ اول، بیروت، داراحیاء التراث العربی، بی

تا.

۲. بحرانی، هاشم، تفسیر البرهان، ج ۴، بیروت، دارالهادی، ۱۴۰۳.

۳. طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، ج ۱، چاپ سوم، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۵.
۴. عروسی حویزی، عبدعلی بن جمعه، نورالثقلین، ج ۸، چاپ چهارم، قم، اسماعیلیان، ۱۴۱۵ق.
۵. فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، ج ۴، چاپ اول، قم، هجرت، بی تا.
۶. قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، ج ۲، قم، بی جا، مؤسسه دارالکتاب، ۱۴۰۴ق.